

Folkestien og kulturminnene i Studsdalen

Folkestien som starter og ender ved Stadion, gjør en sløyfe innom Studsdalen hvor den er lagt så nær kulturminnene der som mulig. Folkestien og kulturminnene ble åpnet og presentert for publikum 19. september 2004 i nærvær av blant andre daværende ordfører Erling Laland.

Åpning av Folkestien. Fra venstre Elke Karlsen, ordfører Laland og leder av Demensforeningen Ragne Jensen.

Det var Arne Gudmund Køhler (1922-2008) som så det som en oppgave at synlige minner i Studsdalen om svunne tider skulle bevares og gjøres kjent for kommende generasjoner.

Sjansen bød seg da den nystartede Demensforeningen i Kragerø, på vegne av Nasjonalforeningen for folkehelsen, gjorde det kjent omkring årtusenskiftet gjennom avisene at den arbeidet for å få til en Folkesti i kommunen. Kravet om økonomisk støtte fra blant annet Nasjonalforeningen var at den skulle legges slik til at det knyttet seg opplevelser til den, for eksempel ved at den ble lagt ved kulturminner.

Kai A. Køhler tok kontakt med styret i Demensforeningen og orienterte om kulturminnene i Studsdalen, og foreningen fattet interesse for at Folkestien ble lagt i en sløyfe fra Stadion over Skriverheia gjennom Studsdalen og tilbake til Stadion via Studsdalsveien.

Anne Grete Klausen fra Demensforeningen ble med på flere orienteringer i området. Her deltok også Arne G. Køhler, Kai A. Køhler, Elke Karlsen fra Kulturkontoret og kultursjef Harald Bothner.

Omsider bestemte Demensforeningen seg for å satse på en Folkesti i Studsdalen. Kommunen ga grønt lys. Kai A. Køhler skrev orienterende tekster om de forskjellige minnene. Elke Karlsen sørget for at disse ble overført til skiltplater.

Syv skilte ble plassert ut i Studsdalen foruten to informasjonstavler, en ved Stadion og en ved Studsdalsveien. Skiltene i Studsdalen ble senere utsatt for en del vandalisme. Stolpene ble senere byttet med mer robuste stolper. Skigruppa i KIF har utført mye dugnadsarbeid i årene etter åpningen.

Det ene av de to informasjonstavlene.

(1) Møllestein og hoppbakke

På folkemunne har det hett seg at møllesteinen skulle fraktes fra Johan Georg Dahlls (1788 – 1832) vindmølle på Vetten til Dahlls nye mølle ved Skibodden. Under transporten falt den av på det stedet hvor den nå ligger. Dette er en høyst usikker tradisjon. Eldre folk fra området mener å huske at det var to møllesteiner. Sikkert er det at møllesteinen ble slått – eller snarere – sprengt i stykker med dynamitt av ungdom fra nærområdet på et eller annet tidspunkt i mellomkrigstida. Bakken fra Maistanga og opp til hoppbakken het tidligere ”Møllestensbakken”. Uoffisielt ble den kalt ”Knut Velkoms bakke”.

Møllesteinen ved hoppbakken.

Det ble arrangert ”præmieskirend” i Studsdalen allerede i 1880-årene. Det var gjerne fellesarrangement mellom Kragerø Turnforening og skytterlaget ”Riflen”. Det første registrerte skirenn var nettopp et slikt fellesarrangement. Det fant sted søndag 19.februar 1888.

I 1904 bygde Kragerø Sportsklub (av 1900) en ordentlig hoppbakke på det stedet hvor den nåværende står.

(2)SKYTTERHUSET (av 1887)

Skytterlaget ”Riflen” ble stiftet 17.mai 1860. Johan Martin Dahll (1830 – 1877) er oppgitt som stifter av laget. Han avgav grunn til tre baner på henholdsvis 300, 150 og 75 meter. Skytterhus ble oppført, men det brant i 1887. Et nytt hus ble oppført samme år.

I 1890-årene dabbet interessen av blant medlemmene, blant annet av politiske årsaker. Baner og hus forfalt. I 1911 kjøpte Kragerø Idrætsforening huset for 600 kroner. Beløpet gikk med til å dekke skytterlagets gjeld til lagets siste formann, justisvaktmester Klavestad.

Huset ble imidlertid videresolgt til Bertha og Theodor Evensen som brukte materialene (sammen med materialer fra ei smie og ei spisebrakke ved Haukedalsgruva på Fugleheia) til å påbygge sitt hus på Maistanga.

En tid etter århundreskiftet ble skytterhuset brukt som øvelseslokale for Kragerø Hornmusikk.

Skytterhus av 1887.

(3) GRENSEKORSENE nr. 17, 18, 19 og 20

Fra 1.januar 1882 ble Skåtøy herred utskilt fra Sannidal. I de følgende åtte årene oppstod det strid om hvor grensen mellom Kragerø kjøpstad og Skåtøy herred skulle trekkes. Striden mellom de to kommunene gjaldt dels ønsket om ikke å innlemme, respektivt ønsket om å bli kvitt de nye forstedene som hadde vokst fram nord for Tallakshavn og Visiterodden, ved Børneveien, på Maistanga, Tangeheia og Sandåsen. Her bodde det mange barn, og ingen av kommunene ville ha økt belastning på skolebudsjettene.

Ved lov av 3.mai 1890 – gjeldende fra 1.januar 1891 – ble grensene fastlått og grensekors satt opp.

I heia bak finnes kors nr.17, 18 (med avslåtte vinger), 19 og 20.

Kors nr. 20 ble funnet av Ragnvald Bjørkholta. Det er plassert i krysset ved den nordlige stien ned til Frydensborg og stien som fører forbi skilt nr. 5A.

Grensekors nr.19.

Grensekors nr.20.

Stien fra Studsdalen og ned til Frydensborg. Kors nr.20 står i skråningen til venstre på bildet.

Kors nr. 21 og 22 ned mot Frydensborgbukta synes å ha gått tapt.

(4A) MÅLOMRÅDE OG (4B) GRUNNMUR UNDER BEKKEDALSHEIA

I heia under Bekkedalen sees det målområdet til ”Riflen” som er best bevart.

Målområdet under Bekkedalsheia.

(4B) Det er mulig at grunnmuren ved stien ned til Sandåsen (nord for målområdet) er rester etter husmannsplassen som ble kalt Studsåsen. Den ble fraflyttet omkring år 1900.

Grunnmur.

(5A) MÅLOMRÅDE OG (5B) STANDPLASS

I skråningen under åsen hvor grensekorsene 17,18 og 19 er plassert, og ca. 50 meter sør for grensekors nr.20, sees restene av målområdet til den ene av "Riflens" tre baner. Standplassen for dette målområdet og det som sees under Bekkedalsheia, skal ha vært på sletta mellom disse to punktene.

Den antatte standplassen.

Målområdet.

(6A) STI TIL STANDPLOSS OG (6B) SKYTTERHUS TIL 1887

På åsen øst for stien som fører fra Studsdalssletta mot Frydensborg finnes rester etter en sti som førte til den ene av standplassene til "Riflen". Målområdet til denne banen var i området ved den senere skibakken "Bjerka".

I nærheten av standplassen er også en grunnmur hvor sannsynligvis "Riflens" første skytterhus stod. (Det som brant i 1887).

Stien opp til standplassen.

Skytterhuset

(7) GRENSEKORS nr.16

Grensekors nr.16 er det vestligste av de fem grensekorsene i Studsdalen. Det ble oppdaget av den da ti år gamle Jørgen Gulliksen. Arne G. Køhler kjente ikke til det. Fra dette korset er det fri sikt til kors nr.17.

Sør-vest for nr.16 – ved Granittveien 7 – står kors nr.15. Derimot synes kors nr.14 – ved Studsdalsveien nr.3 – ut til å ha gått tapt.

Grensekors nr.16.

Posisjonene ble tatt 01.12. 2004 av Øystein Knudsen. Nye målinger ble gjort 29. 04. 2009 av kommunens oppmålingsavdeling.
Berit Yndestad tok flere av bildene 15. september 2007. De øvrige fotografiene er tatt på åpningsdagen i 2004.
Alf Gunnar Rugtveit har bearbeidet bildematerialet.

Informant:

Avdøde Arne Gudmund Køhler viste og orienterte Kai A. Køhler om de forskjellige objektene i 1990-årene.
Senere ble opplysningene utdypet ved nedenstående skriftlige kilder.

Kilder:

Møller: Se Håkon Finstad, Møller og kverner i Kragerø og i Kalstadkilen. (Årsskrift KSH 1981 s.43 ff.)

Hoppbakken: Se Joseph Brunsvig, Kragerø Idrettsforening 75 år. (Kragerø 1956 s.71)

Møllestensbakken: Notis i Vestmar, 27.august 1959

Skytterhuset (fra 1887): George Dahll m.fl., Opptegnelser om slekten Dahll, 1959 s.252. Egil Sørli, Skytterørsla i distriktet. (Sannidal og Skåtøy Bygdebøker bd. III s.448 ff). Brunsvig op.cit. s.87 Musikkerindringer 1867-1946 i anledning Sigvart Andresens 60 årsdag 25.mars 1946 s.13. Alf Malmberg, Intervju med Birger Grimsgaard (Gjenopptrykk i Kragerø Blad Vestmar, 17.januar 2000)

Grensekorsene: Odd Robbestad, Fra grensetvistenes tid. Et bidrag til felleskommunens historie.(Art. i Året 1983 I Kragerø Sparebank 57. Forretningsår upag.)

Standplass og målområder: Se kilder til skytterhuset samt en lokalkjent muntlig kilde

Grunnmur (ved stien Studsdalen/Sandåsen): Lokalkjent muntlig kilde. Navnet Studsåsen forekommer i Carsten Hopstock, Søndre Kalstad og Kragerø-slekten Biørn i byen og på landet.(Kragerø 1975 s.303)

Skytterhuset (til 1887): Referat fra en rettslig undersøkelse (Vestmar, 5.juli 1902)

12.01.09. Kai A. Køhler